

VLAD BOȚULESCU DE MĂLĂIEȘTI, *Scrieri I. Viața lui Scanderberg tradusă din italiană de Vlad Boțulescu Mălăiești în 1763*, ediție critică, București, Editura Univers Enciclopedic Gold, 2013, 284 p + 4 pl.

Cunoscut istoricilor și filologilor români de la sfârșitul secolului al XIX-lea, Vlad Boțulescu de Mălăiești – „personagiu versatil, cu existență curioasă”, după opinia lui Nicolae Iorga (p. 27) – rămâne un „cărturar” prea puțin cunoscut în afara cercurilor de strictă specialitate. Opera logofătului (traduceri din limbile italiană și germană) a cărui soartă a fost hotărâtă de fidelitatea față de Radu și Constantin Cantacuzino (p. 24) a rămas în manuscris (fiind păstrată la Arhivele de Stat din Veneția) și vede pentru prima oară lumina tiparului.

Îngrijitorii ediției, Emanuela Timotin (preocupată mai ales de partea filologică) și Ovidiu Olar (autor al biografiei lui Vlad Boțulescu de Mălăiești) reușesc să clarifice, prin analize deopotrivă istorice și lingvistico-filologice, aspecte privind o biografie prea puțin cunoscută („nimic nu e sigur”, p. 18), dar și o activitate de traducător în mod tragic marcată de o detenție la Castelul Sforza din Milano începută în 1746 și încheiată, cel mai probabil, o dată cu moartea logofătului.

În serviciul lui Radu Cantacuzino, un impostor dovedit (p. 20), a cărui dorință de a ocupa tronul Țării Românești l-a împins la a crea ordine cavalierești, diplome și genealogii fanteziste, Vlad Boțulescu și-a folosit cunoștințele dobândite la Academia Domnească din București (p. 15) pentru a eluda, prin afirmarea unei nobleți fictive, originea sa, cel mai probabil umilă (p. 22).

Un moment interesant al vieții lui Vlad Boțulescu este implicarea sa în schimbul de informații secrete dintre Casa de Habsburg, Spania și Portugalia în anul 1738 (p. 24).

Pe baza analizelor lingvistice, editorii înclină spre teoria lui Alexandru Mareș, potrivit căruia acel Mălăiești din titlul de pretins cavaler al logofătului s-ar fi aflat în județul Prahova (p. 61). Analiza filologică și diplomatică indică faptul că manuscrisele ce au stat la baza ediției sunt copii pe curat ale traducerilor realizate în detenție (p. 40–41). Traducerea propriu-zisă vădește cunoștințe temeinice de limbă italiană, dobândite atât la București, cât și în timpul exilului (p. 54). Interesantă este încercarea Emanuelei Timotin de a explica această activitate a lui Vlad Boțulescu de Mălăiești prin analiza condiției deținuților în secolul al XVIII-lea (p. 46).

Un glosar de termeni din secolul al XVIII-lea, folosiți de Vlad Boțulescu de Mălăiești în traducerea *Vieții lui Scanderbeg*, precum și un indice de nume și locuri încheie ediția de față. Ilustrația volumului include și reproduceri ale armelor fanteziste folosite atât de Cantacuzini, cât și de logofătul lor.

Ediția operelor lui Vlad Boțulescu de Mălăiești reprezintă, pe de o parte, un exemplu de bună de colaborare interdisciplinară, iar pe de altă parte, o contribuție esențială pentru completarea istoriei traductologiei românești.

Bogdan Popa

FLORIN BANU (editor), *„Amorsarea” revoluției. România anilor '80 văzută prin ochii Securității*, Cetatea de Scaun, 2012, 398 p.

Volumul îngrijit de Florin Banu, care cuprinde 141 de rapoarte ale Ministerului de Interne din perioada 12 martie 1980 – 19 decembrie 1989, reprezintă o contribuție documentară importantă pentru istoria ultimului deceniu comunist în România. Prin problematica la care se referă, sau mai

„Studii și materiale de istorie modernă”, vol. XXVI, 2013, p. 121–126

exact prin *evoluția* problematicii respective, acestea reflectă într-adevăr procesul de „amorsare” a revoluției conform poate celor mai avizate surse ale timpului. Se consemnează astfel agravarea progresivă a lipsurilor materiale, creșterea nemulțumirii populației în toate mediile sociale, pentru a culmina cu manifestările cele mai clare ale degradării crizogene a regimului, anume autoînșelarea conformistă și abandonarea eticii „oficiale” chiar și de către funcționarii săi. Menționăm în această privință documentul 83 – din 28 octombrie 1988 –, despre declararea unor date false în legătură cu realizarea planului de export la întreprinderea Laminorul Brăila (p. 287–289), precum și documentul 87 – din 30 decembrie același an –, în care se avertiza împotriva „sustragerilor, dosirilor și vânzărilor preferențiale” de produse agroalimentare inclusiv în beneficiul cadrelor Ministerului de Interne (p. 294–295).

Culegerea servește, evident, în primul rând celor care se ocupă de regimul comunist, cu o atenție specială acordată mecanismelor de supraveghere și control. Este însă utilă tuturor celor care studiază sistemul instituțional și fenomenul revoluționar în secolele al XIX-lea și al XX-lea, întrucât se deschide către chestiuni mai cuprinzătoare precum degenerarea birocratică, asigurarea consensului social sau raportul dintre coordonatele materiale și cele culturale în schimbarea politică. Sunt aspecte care se degajă numai implicit din volumul de față, dar care îi confirmă o dată în plus utilitatea ca instrument de lucru.

Ca semnificație generală amintim, spre exemplu, preocuparea autorităților față de influența contraculturilor subversive hippy, rock și punk în rândul tinerilor (p. 94–96, 151–152), preocupare ce trimite la chestiunea reprezentărilor colective, sau altfel spus a hegemoniei culturale, în pregătirea mentală a revoluției. O situație analoagă s-a înregistrat *mutatis mutandis* în epoca pașoptistă, când valorile și atitudinile *bonjuriștilor* au generat finalmente proiectul României moderne.

FELICIA WALDMAN, ANCA CIUCIU, *Istории și imagini din Bucureștiul evreiesc*, București, Noi Media Print, 2011, 143 p.

Literatura dedicată Bucureștiului se îmbogățește constant cu lucrări de valori diferite, dedicate mai cu seamă marilor transformări din secolele al XIX-lea și al XX-lea. Cartea Feliciei Waldman și a Ancăi Ciuciu se deosebește prin restrângerea, fericită, la un subiect puțin cunoscut (p. 9): prezența, rolul și moștenirea evreiască a capitalei României. Lucrarea este structurată în patru capitole („Prezența evreiască în București. Repere istorice”, „Imaginea Bucureștiului evreiesc în literatură și presă”, „Istории din Bucureștiul evreiesc. Povești despre câteva personalități evreiești”, „Bucureștiul evreiesc ieri și astăzi”) și este completată de o bibliografie selectivă, precum și de numeroase ilustrații (fotografii de arhivă sau realizate în zilele noastre).

Istoria comunității evreiești din București a început în secolul al XVI-lea (p. 11). Accentul prezentării istorice cade pe secolul al XIX-lea, în care comunitatea evreiască se distinge prin dinamism și structuri sociale bine conturate. Remarcăm răspândirea comunității în oraș – evidentă prin numărul de case de rugăciune și sinagogi, iar după jumătatea secolului și prin numărul de școli. Viața economică și culturală (notăm primele spectacole de teatru din anul 1877, p. 30) se bucură de asemenea de atenția autoarelor. Se vorbește însă prea puțin despre secolul al XX-lea, marcat de contradicțiile perioadei interbelice, dar și de cele ale epocii comuniste.

Capitolul despre imaginea comunității bucureștene reunește trei fragmente literare (reportajul lui F. Brunea-Fox despre Purimul anului 1930), amintirile lui Isac Peltz despre geneza romanului *Calea Văcărești* (reluând un reportaj din 1974), precum și un articol din 1935 despre transformarea comerțului în zona străzii Lipscani după marea criză economică din 1929–1931.

În amplul capitol „Bucureștiul evreiesc de ieri și de azi”, Anca Ciuciu analizează apariția cartierelor evreiești ale orașului și demonstrează existența unui tip aparte de habitat urban, diferit de ghetou și ștetl (p. 88). Excelent ilustrată, bine documentată și edificatoare pentru cititor este partea dedicată „Contribuției evreiești la urbanizarea și modernizarea” Bucureștiului (p. 124–139).